

**Міністру освіти і науки України
Оксену ЛІСОВОМУ**

**ЗВЕРНЕННЯ
щодо перешкод у реалізації права на освіту дітей та молоді з
тимчасово окупованих територій України через брак місць
державного замовлення**

Наразі на підконтрольній уряду України території триває вступна кампанія до закладів вищої освіти для вступників із тимчасово окупованих територій (далі – ТОТ) України. Вона є одним із засобів повернення дітей та молоді з окупації додому на підконтрольну уряду України територію з подальшою реінтеграцією в правовий, культурний, ціннісний та економічний простір.

Попри широку інформаційну кампанію та зусилля як зі сторони органів державної влади, так і громадського сектору, не всі охочі абітурієнти з ТОТ України змогли реалізувати своє право на освіту в Україні і, як наслідок, виїхати з тимчасової окупації. Однією з причин такої ситуації – є брак бюджетних місць в університетах, інститутах та академіях.

Право на здобуття освіти за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджету для дітей та молоді з ТОТ України – гарантія, що передбачена Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». На практиці вона реалізується через вступ у межах визначеної квоти (квота-2). У разі браку місць державного замовлення вступники з ТОТ України можуть бути зараховані на навчання за кошти фізичних (юридичних) осіб із правом переведення на вакантні бюджетні місця в разі наявності таких. У разі ж відсутності достатньої кількості бюджетних місць для переведення заклад вищої освіти (далі – ЗВО) надсилає запит на виділення додаткових місць, а державний замовник приймає відповідне рішення. Утім, у нинішній послідовності переведення представників різних пільгових категорій на бюджетні місця, вступники з ТОТ України –

передостанні. Тобто їхні шанси потрапити на вакантне бюджетне місце дуже низькі.

На гарячі лінії організацій, які опікуються питаннями вступу в українські заклади освіти та виїзду з тимчасової окупації, надходять звернення від вступників із ТОТ України, яким забракло бюджетних місць за квотою та які не мають фінансової спроможності самостійно оплачувати навчання. Приймальні комісії ЗВО попереджають вступників, що ті можуть не отримати бюджетне місце через ймовірний брак кількості додатково виділених місць та черговість їхнього розподілу. Водночас відсутні чинні програми підтримки, які могли б надати цільову грошову допомогу вступникам із ТОТ України.

До того ж вступники, які перебувають на ТОТ України, але чий родини мають кошти для оплати навчання, не можуть цього зробити через обмеження, пов'язані з доступом до банківських послуг на ТОТ України. Отже, навіть за наявності фінансової можливості, вони втрачають шанс навчатися в Україні.

Загалом питання оплати навчання є критичним для вступників, які перебувають або перемістилися з ТОТ України. У разі відсутності доступних джерел фінансування, значна частина вступників буде змушена повернутися в тимчасову окупацію. Водночас абітурієнти, які вступають онлайн і наразі перебувають на ТОТ України, не зможуть виїхати на підконтрольну уряду України територію та, відповідно, втратять можливість здобути освіту в українських ЗВО.

Це є серйозним викликом, адже наразі держава має чіткий пріоритет щодо необхідності масового повернення дітей та молоді з окупації. Вони є однією з особливо вразливих категорій вступників. Протягом тривалого часу вони залишаються в зоні небезпеки через дії окупаційних сил та примусово виключені з українського середовища. Та попри все, більшість із них не прагне виїжджати за кордон чи залишатися в окупації, а натомість хоче навчатися на Батьківщині та демонструє свідоме прагнення зберегти зв'язок із нею.

Також попри свою вразливість вони становлять значний людський потенціал для розвитку та відбудови країни. Забезпечивши їм доступ до якісної української освіти, держава не лише реалізує гарантоване статтею 53 Конституції України право на освіту, а й формує основу для підготовки майбутніх фахівців, які після деокупації стануть ключовими агентами змін у своїх громадах. Ці діти та молодь будуть рушійною силою інтеграції

тимчасово окупованих територій у загальноукраїнський соціальний, культурний та економічний простір, змінюватимуть єдність держави та її людський потенціал у воєнний та повоєнний періоди.

Зважаючи на державний курс України щодо повернення дітей та молоді з тимчасової окупації та збереження довіри і зв'язків із жителями ТОТ України, критичність ситуації для вступників та необхідність забезпечення права на освіту **просимо Міністерство освіти і науки України гарантувати виділення достатньої кількості бюджетних місць для забезпечення вступу дітей та молоді з ТОТ України в українські ЗВО.**

25 серпня 2025 року

ГО «Донбас СОС»

ГО «Центр громадянської просвіти «Альменда»

ГО «Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ»

ГО «КРИМСОС»

БФ «Схід SOS»

БО БФ «Стабілізуєшн Суппорт Сервісез»

Центр прав людини ZMINA

Кримська правозахисна група

БФ «Право на захист»

БО «Допомагаємо виїхати»